

 Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

MƏDƏNİ HƏYAT

2*2014

W2

36m

Ədəbiyyat tariximizi dirildən insan

Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı və pedaqoji fikir tarixində məşhur "Azərbaycan alimi, tənqidçi və pedaqoqu" kimi dəyərləndirilən Firidun bəy Köçərli tərəqqipərvər elm və ədəbiyyat xadimləri sırasında xüsusi yer tutan şəxsiyyətlərdəndir. Firidun bəy Köçərli ən müqəddir, ən sevgili ədiblərimizdən biridir. Onu böyüklü, kiçikli hamı sevir. Bəli, F.Köçərli sözü ilə işi düz gələn alimdir.

Firidun bəy Köçərliyə görə kamil şair və ağıllı ədib həqiqətdə o şair və o ədibdir ki, "öz millətinin dili ilə danışa, ürəyi ilə, hissi və ağılı ilə fikir edə". Çünki "milləti haqq və savaba irşad edən, şöhrət və hörmətə yetirən onlardır".

Firidun bəy Köçərli böyük pedaqoqdur. Qorı Müəllimlər Seminarı-yasının Azərbaycan şöbəsini Qazaxa köçürməklə xalqımızın maariflənməsində əvəzolunmaz əməyi olan şəxsiyyətdir. Firidun bəy sadəcə praktik müəllim deyildi. O, tədqiqatçı-alim, ədəbiyyatşünas, nəzəriyyəçi-pedaqoq və yüksək mədəniyyətli, humanist ziyalı idi. Böyük ədibin fikrincə, "Türk yurdunun ən şiddətli ehtiyacı məktəb və maarifdir. Hakim bir millətin məhkum düşməsi, məhkum bir millətin yox olması məktəbsizlikdən irəli gəlir".

Bu çətin dövrdə, 1886-cı ildə F.Köçərli Azərbaycan teatrının əsasını qoymuşdur. Firidun bəyin arxivi XX əsr ictimai həyatımızın güzgüsüdür. Onun fəaliyyət göstərdiyi dövrdə ana dili və onun inkişafı uğrunda gedən mübarizənin öncülərindəndir.

F.Köçərli "Ana dili", "Məişətimizə dair", "Cavab", "Orta təhsil müəssisələrində yerli dillərin tədrisinə dair" və s. məqalələrində, habelə müxtəlif əsərlərində irəli sürdüyü fikirlər onun milli dilin rəvac tapması və tərəqqisi yolunda fədakar carçı olduğunu təsdiqləyir. Ədibin Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi çox gözəl, müdrik kəlamları var.

Azərbaycan dilinin inkişafı, onun saflığı, eləcə də yad təsirlərdən qorunması, milli məktəblərdə ana dilinin tədrisi və onu yaxşılaşdırmaq, məktəb dərslərləri, qiraət kitablarının sadə, açıq dildə yazılması, bədii əsərlərin, mətbuat və kitabların ümumxalq dilində intişarı və s. kimi vacib, əhəmiyyətli məsələlərin həllində F.Köçərli xidmətləri böyükdür. Firidun bəy Köçərli Azərbaycan ədəbi fikrinin yeni mərhələyə yüksəlməsində böyük xidməti olan, milli ədəbiyyatın xalq həyatı ilə yaxınlaşması, ideyaca saflaşması, düzgün istiqamətdə inkişafı üçün mühüm, faydalı nəzəri, təcürbi iş görən, ədəbi dilin ümumxalq dili əsasında tərəqqisi və yad təsirlərdən uzaqlaşması yolunda çalışan görkəmli simalardan idi. O, tükənməz mə-

həbbətlə sevdiyi milli ədəbiyyatı bütün həyatı boyu təbliğ və tədqiq etməklə məşğul olmuş, onun həm keçmişini, həm müasir nailiyyətlərini qiymətləndirməyin gözəl nümunəsini göstərmişdir.

Qırx illik fəaliyyəti dövründə yazdığı milli dramaturgiyamızın banisi M.F.Axundzadənin maarifçilik ənənələrinin fəal təbliğatçısı və yorulmaz davamçısı olmuşdur.

Bəli, ədəbiyyatımızı müntəzəm bir şəkllə salmaq və ümumən tanımaq əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Firidun bəy Köçərli bu yolda iyirmi ildən bəri çalışması və ədəbiyyatımızı nizama salması çox böyük bir nailiyyət idi. F.Köçərli çoxəsrlik Azərbaycan ədəbi irsini toplayıb, elmi prinsip və ardıcılıqla öyrənərək öz tədqiqatının nəticələrini "Azərbaycan ədəbiyyatı" əsərində xalqın istifadəsinə verməsi onun ən böyük xidməti sayılır. Bu əsəri yazmaqla Köçərli müasir Azərbaycan ədəbiyyat tarixçiliyi elminin əsasını qoymuş və beləliklə, gələcək tədqiqatçılar üçün geniş bir yol açmışdır. Bu şəxsiyyət ədəbiyyat tariximizi yazmaqla bütün keçmişimizi diriltmiş, şairlərimizin ülvü ruhlarını canlandırmış və həyatı-fikriyyətimizi təbii yoluna salmışdır.

F.Köçərli ədəbiyyatın xalqiliyini hər hansı bir yazıcının xalq həyatı ilə, ictimai varlıqla münasibətlərinin mütərəqqi mahiyyətində görürdü. Yazıcının öz mənsub olduğu xalqın mənavi aləmi ilə sıx bağlılığını bu işdə həlledici şərt sayırdı. O deyirdi: "Yazıcı və ya şair nə qədər öz millətinə yaxın olsa, milliyyət qanı onun damarlarında nə qədər artıq cərəyan etsə, onun əsərlərində milliyyət nişanəsi artıq görünəcəkdir". "Azərbaycan ədəbiyyatı"nda F.Köçərli ictimai və mədəni tərəqqi uğrunda qələm çalan, yaxşını-yaxşı, pisi-pis kimi göstərən, mövhumat, qəflət və dini xürafatı ifşa edən "həq-pərəst və millətpərvər ədiblərə" daha artıq yer vermiş, onların yaradıcılıq problemlərini geniş şərh etməyə çalışmışdır. O, tarixçi olduğu qədər ədəbiyyatın müasir inkişaf məsələləri ilə də məşğul olan istedadlı bir tənqidçi idi. Müasir ədəbiyyatın ideya, mövzu, bədii sənətkarlıq, dil və s. məsələləri onu daim maraqlandırır. F.Köçərli yazırdı: "İndiki dövrdə xalq üçün gözəl nəsihətlər, hikmətəməz hekayələr, vətəna məhəbbət, millətə xidmət, dostluqda sədaqət, əhdə vəfa etmək, müqəddəs hissələr haqqında əsərlər yaratmaq lazımdır".

"Azərbaycan ədəbiyyatı"nın müəllifi F.Köçərli öz xalqının bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə verdi -

yi inciləri də sərraf kimi tapıb qiymətləndirməyi bacarmış, Azərbaycan ədəbiyyatının böyük ideal-larla, sağlam və yüksək hisslərlə zəngin olduğunu iftixarla təhlil və sübut etmişdir.

O, Azərbaycan tənqid və ədəbiyyatşünaslığı elminin ilk peşakar və görkəmli nümayəndəsidir. Ədibin elmi və ictimai fəaliyyəti XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı, habelə bir sıra qardaş xalqların görkəmli sənətkarlarının yaradıcılığı və ümumən mütərəqqi, demokratik ədəbi irslə sıx bağlı olmuşdur. F.Köçərli bu elm sahəsinin təməl daşlarını qoymuş və onun gələcək inkişafı üçün geniş yollar açmışdır. Böyük alim mütərəqqi klassik irsi sadəcə öyrənməklə qalmamış, habelə ondakı xalqilik və beynəlmilləçiliyin, realizm və humanizmin fəal təbliğatçısı və müdafiəçisinə çevrilmişdir. O, yazıb - yaratdığı dövrdə bir alim kimi xalqın mədəni tərəqqisinə çalışmışdır. F.Köçərli elmi-bədii yaradıcılıq dairəsi geniş və çoxcəhətli olmuşdur. Qırx illik fəaliyyəti dövründə o, tənqid, ədəbiyyatşünaslıq, publisistika və pedaqoji məsələlərlə yanaşı, bir sıra yaradıcılıq sahələrində qələmini sınamış, dövrünün mahir tərəcəməçisi kimi şöhrət qazanmışdır.

Firidun bəy Köçərli Azərbaycan folklorşünaslığında da xüsusi xidmətləri olan şəxsiyyətlərdəndir. Mütəxəssislərin də təsdiqlədikləri kimi, folklorşünaslığın yaranması, şifahi xalq ədəbiyyatının toplanması, sistemləşdirilib nəşr olunmasında Köçərli özünəməxsus yeri vardır.

Firidun bəy Köçərli "bizim fəzil və həkim bir şairimiz" adlandırdığı Nizaminin əsərlərini azərbaycancaya "açıq dildə tərəcəməçisi, milli ədəbiyyatımızı dövlətləndirməyi", "fars dilini yaxşı bilən" şairlərimizin baş vəzifələrindən biri hesab etmişdir. O, demişdir ki, "insaf deyil ki, onun möcüzəmə kəlamları Avropa dillərinə tərəcəməçisi olunub intişar tapsın, bizlər isə onu öz dilimizdə mütaliə edib feyziyab olmaqdan məhrum qalaq". Firidun bəy Köçərli Azərbaycan ədəbiyyatının öz tərəcəməçisi, onun zəngin ənənələrinə istinad edərək realizm nəzəriyyəsinə daha da inkişaf etdirmişdir.

Ədibə görə, sənətkar gərəklə xalqın kədəri və sevincinin tərəcəməçisi olsun, onu qəflətdən bidar edib, tərəqqi və maarif səmtinə cürət və cəsəret ilə dəvət etsin.

Onun Azərbaycan dilinin qorunması sahəsində də xidmətləri böyükdür. Belə ki, Azərbaycan dilini başqa dillərin zərərli təsirindən qorumaq

üçün F.Köçərli, Y.V.Çəmənəmimli, Ü.Hacıbəyli, Ö.F.Nemanzadə və başqa mütərəqqi ziyalılardan ibarət olan cəbhə yaradılmışdır. Bu cəbhənin işi Azərbaycan ədəbi dilini canlı xalq dilinə getdikcə daha artıq yaxınlaşdırmaq, inkişaf etdirmək idi. Onlar dili millətin əvəzsiz sərvəti hesab edirmişlər. Firidun bəy Köçərli "Azərbaycan ədəbiyyatı" əsərində məşhur rus pedaqoqu K.D.Uşinskiyin aşağıdakı sözlərini misal gətirmişdir: "Madam ki, bir millətin özünəməxsus ana dilisi xarici dillərin təqəllüb və təsəllütündən salamat qalıbdır, o millət özü də salamatdır".

F.Köçərli çoxcəhətli yaradıcılığı boyu bir ədəbiyyat tarixçisi, nəzəriyyəçi və tənqidçisi kimi tədqiq və təbliğ etdiyi sahənin, demək olar, bütün əsas məsələlərinə toxunmuş, onlar barədə öz görüşlərini aydın izah etməyə çalışmışdır. O, ədəbiyyatı hər bir xalqın "şən və əzəmətinə, tərəqqi və səadətinə bais olan səbəblərdən biri" hesab edib iki hissəyə ayırmışdır: şifahi və yazılı ədəbiyyat.

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin bu yorulmaz və vətənpərvər tədqiqatçısı bir ədəbiyyatşünas kimi araşdırmalarına folklor nümunələrini yazıya almaqla başlamışdır. Qədim musiqi mədəniyyətimizin beşiyi olan Şuşada dünyaya göz açmış Firidun bəy Köçərli el sənətinin dərin vətəndaşlıq hissi ilə sevrək qədrini bilmiş, şifahi ədəbiyyatı itin-batmaqdan, unudulmaqdan qorumağı vacib görmüşdür. Bunun üçün böyük maarifçi-pedaqoq və ədəbiyyatşünas toplayıcılıq işinə başlamış, aşıq şeirlərinin, xalq bayatılarının, uşaq folkloru incilərinin bir qismini öz dövrünün mətbuatında çap etdirmişdir.

"Azərbaycan ədəbiyyatı"nın müəllifi Firidun bəy Köçərli öz xalqının başlıq mədəniyyəti xəzinəsinə verdiyi inciləri də sərraf kimi tapıb qiymətləndirməyi bacarmış, ədəbiyyatımızın böyük ideallarla, sağlam və yüksək hisslərlə zəngin olduğunu iftixarla təhlil və sübut etmişdir. Bu məqsədlə Köçərli Azərbaycan klassiklərindən M.V.Vidadi, M.P.Vaqif, A.Bakıxanov, Q.Zakir, M.F.Axundzadə, S.Ə.Şirvani, N.Vəzirov, M.Ə.Sabir, C.Məmmədquluzadəni misal gətirmiş, onlardan çoxunun yaradıcılığını və ədəbi irsini geniş təhlildən keçirmiş, realist ədəbi cərəyanın özünəməxsus xüsusiyyətlərini, inkişaf yolunu və ideya istiqamətlərini də məharətlə üzə çıxarmışdır.

Firidun bəy Köçərli təkcə Azərbaycan ədəbiyyatının tədqiqi ilə kifayətlənməmiş, əsərlərində Şərqi, Qərbi Avropa, rus, gürcü və s. ədəbiyyatların

klassikləri haqqında da elmi mülahizələr yürütmüş, ədəbi oxu kitablarını çapına çalışmışdır.

Şifahi xalq ədəbiyyatının növ və janr zənginliyini aşkarlayan görkəmli ədəbiyyatşünas alim qeyd etmişdir ki, keçmişdə şən və qüvvət sahibi olan türk millətinin öz məişətinə, ayın və adətinə dair yaratdığı nağul və hekayələr, gözəl mənzumələr, hikmətəməz məsəllər, atalar sözləri, nazik mənalı müəmma və tapmacalar, körpələrin qəlbini açan düzgülər və yanılmaclar, heyvanat qisminə məxsus sayacı sözləri unudulmaqdadır. Böyük maarifpərvər bu unudulmaq təhlükəsini duyaraq folklorumuzun toplamağa başlamışdır. O dövrlərdə məktəblərdə çalışan soydaşlarına yazdığı məktublarda toxunduğu məsələyə o bir daha qayıdaraq göstərmişdir: "O millət ki, öz tarixini, dolanacağını, vətəninə və dilini sevir - bu qism əsərləri kəməli şövq və diqqətlə cəm edib səmərəyə kimi saxlayır və uşaqların ilk təlim-tərbiyəsinə onları öyrətməklə başlayır".

Firidun bəy Köçərli gənc nəslə düzgün tərbiyə etmək, onlarda vətənə, xalqa, ana dilinə məhəbbət duyğularını oyatmaq üçün uşaqları hələ kiçik yaşlarından şifahi ədəbiyyat nümunələri ilə tanış etməyi ilkin tərbiyə üsullarından saymış və bunu valideynlərə məsləhət görmüşdür. Heç təsadüfi deyil ki, o, çap etdirdiyi şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri kitabına bu baxımdan çox mənalı olan "Balalara hədiyyə" adı vermişdir.

Firidun bəy Köçərli "Balalara hədiyyə" kitabı üçün belə söyləmişdir: "Bu məcmuəni hər kəs oxusa - böyük, ya kiçik - onun qəlbini açılıb xəndən olacaqdır. Balalar şad olacaq və səbəbə ki, onda dərc olunan əsərlərin cümləsi onların dünyasınıdandır".

Firidun bəy Köçərli 1908-ci ildə "Balalara hədiyyə" kitabçasını çap etdirmişdir. Bu əsərlər minlərlə oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. "Balalara hədiyyə" haqqında Əli Sultanov yazmışdır ki, "bu kitabdan vətən qoxusu, dağların ətəri, köçərilərin tüstüsü gəlir".

Abdullə Şaiq belə hesab etmişdir ki, "bizim el ədəbiyyatımız o qədər vüsətlidir ki, onu yazmaq la qurtaracaq şeylərdən deyil. Millətimizin istedad və məharəti - fitrilərinə və əhvali-ruhiyyəsinə aşina olmaq istəyənlər möhtərəm Firidun bəy Köçərliyin "Balalara hədiyyə" kitabçasından istifadə edə bilərlər. O, camaatımızın arasındakı nağul, məsəl, tapmaca və şeirləri bir yerə toplamaqla körpələrimizə böyük hədiyyə etmişdir".

Firidun bəy Köçərli "Balalara hədiyyə" məc-

müsini məhz bu niyyətlə hazırlamışdır.

Ədibin xalq qarşısında tarixi xidmətinin ifadəsi olan "Balalara hədiyyə" 1912-ci ildə Orucov qardaşlarının mətbəəsində çapdan buraxılmışdır. Kitabda Firidun bəy Köçərli şifahi ədəbiyyatın tədrisinin təlimi, tərbiyəvi əhəmiyyəti, el ədəbiyyatının bədii-estetik dəyərləri barədə çox gözəl fikirlər söyləmişdir.

F.Köçərliyin folklorşünaslıq baxımından dəyərli fikirləri təkcə bunlar deyil. Atalar sözləri və məsəllərin xalqın tarixi təcrübəsi və həyatı ilə bağlı yarandığını qeyd edən ədəbiyyatşünas nağılların çoxunun şadlıq ilə qurtardığını, qəhrəmanların bəla və müsibətlərə düşər olduqlarını, ağı div və əjdahalarla qarşılaşdıqlarını göstərmiş, epik folklor nümunələrinin poetikasına yığcam şəkildə toxunmuşdur.

Firidun bəy Köçərliyin folklorşünaslıq baxımından maraqlı doğuran fikirləri arasında nağıllarda heyvanat qisminin insana mənsub olan xasiyyətlərini ümumiləşdirib dəqiq səciyyələndirməsidir.

"Balalara hədiyyə" kitabı Azərbaycan folklorunun ilk antologiyası idi. Bu toplu indi də uşaqlar üçün maraqlıdır, əzizdir. "Balalara hədiyyə" uşaqların fikrini aydınlaşdırır, xəyalını qanadlandırır, uşaqlara həyat və təbiət haqqında məlumat verən qiymətli xəzinədir.

Dövrünün ədəbi hadisələrini diqqətlə izləyən Firidun bəy Köçərli ədəbiyyatda xəlqiliyin və demokratik meyllərin inkişaf etdirilməsi üçün ciddi səy göstərmiş, realizmin yorulmaz təbliğatçısı olmuşdur. Onun C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Ə.Haqverdiyev, N.Nərimanov kimi sənətkarların əsərləri və "Molla Nəsrəddin" jurnalı haqqında söylədiyi fikirlər tədqiqat nöqtəyi-nəzərində çox qiymətli və maraqlıdır. Firidun bəy Köçərli Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı tarixində ilk dəfə olaraq XX əsrə qədərki ədəb və şairlərin böyük əksəriyyətini əhatə edən ədəbiyyat tarixini yazmağa təşəbbüs göstərmişdir. "Materiallar"da yüz iyirmi doqquz şairin ədəbi irsi və onlardan böyük bir qisminin ilk dəfə olaraq tərcümeyi-hal verilməsi, əsərləri haqqında orijinal fikirlər söylənməmişdir. Firidun bəy Köçərliyin ədəbiyyatımız Füzuli, Vaqif, M.F.Axundov, Zakir, S.Ə.Şirvani kimi görkəmli simalarının yaradıcılığına həsr edilmiş tədqiqatı onun Azərbaycan ədəbiyyatına çox gözəl aşina olduğunu göstərir. Vaqif, Vidadi, Nəbatı, Zakir və bir sıra başqa Azərbaycan şairlərinin

tərcümeyi-hallarına dair ilk geniş məlumat, ədəbiyyatımızın və mədəniyyətimizin fəxri olan M.F.Axundzadə haqqında birinci kitab F.Köçərli qələminin məhsuludur.

Firidun bəy Köçərliyin həm tənqidi məqalələrində, həm də tədqiqatçılıq fəaliyyətində bariz şəkildə nəzərə çarpan xüsusiyyətlərdən biri və demək olar ki, ən başlıcası onun müasirlik problemini ön plana çəkməsidir. Məşhur yazıçı-alim Mir Cəlal Paşayev onun xidmətlərini nəzərə alaraq demişdir: "Bir institutun görə bilmədiyi işi F.Köçərli təkbəşinə görmüşdür".

Bu görkəmli maarifçi iyirmi ildən çox Qoridə, on il İrəvan gimnaziyasında, iki ilə yaxın Qazax seminarıyısında azərbaycanlı gənclərin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmuş və "Azərbaycan ədəbiyyatı" kimi çox sanballı elmi əsər yazmışdır.

Firidun bəy Köçərliyin folklorşünaslıq baxımından maraqlı doğuran fikirləri arasında nağıllarda heyvanat qisminin insana mənsub olan xasiyyətlərini ümumiləşdirib dəqiq səciyyələndirməsidir. "Balalara hədiyyə" kitabı Azərbaycan folklorunun ilk antologiyası idi. Bu toplu indi də uşaqlar üçün maraqlıdır, əzizdir. "Balalara hədiyyə" uşaqların fikrini aydınlaşdırır, xəyalını qanadlandırır, uşaqlara həyat və təbiət haqqında məlumat verən qiymətli xəzinədir. Dövrünün ədəbi hadisələrini diqqətlə izləyən Firidun bəy Köçərli ədəbiyyatda xəlqiliyin və demokratik meyllərin inkişaf etdirilməsi üçün ciddi səy göstərmiş, realizmin yorulmaz təbliğatçısı olmuşdur. Onun C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Ə.Haqverdiyev, N.Nərimanov kimi sənətkarların əsərləri və "Molla Nəsrəddin" jurnalı haqqında söylədiyi fikirlər tədqiqat nöqtəyi-nəzərində çox qiymətli və maraqlıdır. Firidun bəy Köçərli Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı tarixində ilk dəfə olaraq XX əsrə qədərki ədəb və şairlərin böyük əksəriyyətini əhatə edən ədəbiyyat tarixini yazmağa təşəbbüs göstərmişdir. "Materiallar"da yüz iyirmi doqquz şairin ədəbi irsi və onlardan böyük bir qisminin ilk dəfə olaraq tərcümeyi-hal verilməsi, əsərləri haqqında orijinal fikirlər söylənməmişdir. Firidun bəy Köçərliyin ədəbiyyatımız Füzuli, Vaqif, M.F.Axundov, Zakir, S.Ə.Şirvani kimi görkəmli simalarının yaradıcılığına həsr edilmiş tədqiqatı onun Azərbaycan ədəbiyyatına çox gözəl aşina olduğunu göstərir. Vaqif, Vidadi, Nəbatı, Zakir və bir sıra başqa Azərbaycan şairlərinin

tərcümeyi-hallarına dair ilk geniş məlumat, ədəbiyyatımızın və mədəniyyətimizin fəxri olan M.F.Axundzadə haqqında birinci kitab F.Köçərli qələminin məhsuludur. Firidun bəy Köçərliyin həm tənqidi məqalələrində, həm də tədqiqatçılıq fəaliyyətində bariz şəkildə nəzərə çarpan xüsusiyyətlərdən biri və demək olar ki, ən başlıcası onun müasirlik problemini ön plana çəkməsidir. Məşhur yazıçı-alim Mir Cəlal Paşayev onun xidmətlərini nəzərə alaraq demişdir: "Bir institutun görə bilmədiyi işi F.Köçərli təkbəşinə görmüşdür". Bu görkəmli maarifçi iyirmi ildən çox Qoridə, on il İrəvan gimnaziyasında, iki ilə yaxın Qazax seminarıyısında azərbaycanlı gənclərin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmuş və "Azərbaycan ədəbiyyatı" kimi çox sanballı elmi əsər yazmışdır. Firidun bəy Köçərliyin folklorşünaslıq baxımından maraqlı doğuran fikirləri arasında nağıllarda heyvanat qisminin insana mənsub olan xasiyyətlərini ümumiləşdirib dəqiq səciyyələndirməsidir. "Balalara hədiyyə" kitabı Azərbaycan folklorunun ilk antologiyası idi. Bu toplu indi də uşaqlar üçün maraqlıdır, əzizdir. "Balalara hədiyyə" uşaqların fikrini aydınlaşdırır, xəyalını qanadlandırır, uşaqlara həyat və təbiət haqqında məlumat verən qiymətli xəzinədir.

Tənqid və ədəbiyyatşünaslıq elmimizə indiki mərhələsində F.Köçərli əmələləri yaşayır, davam və inkişaf etdirilir.

● **Şəhla QƏMBƏROVA,**
F.Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanasının
direktoru